

A PÁPAI JÓKAI KÖR RÖVID TÖRTÉNETE

Pápa kulturális virágzásának kezdete a legtekintélyesebb helytörténészek véleménye szerint a 19. századra esik, ekkor szokás emlegetni Pápát a Dunántúl Athénjeként. Az 1834-ben létrehozott Pápai Casino, a később megszületett Pápai Ismeretterjesztő Egyesület és a Pápaidéki Közművelődési Egylet után azonban csak a Fenyvessy Ferenc elnökletével és Jókai Mór védnökségével 1893-ban megalakult Jókai Kör szerzett országos hírnevet a Kárpátok által koszorúzott hazában. Alig három évvel megalakulása után máris egy fenségesen szép emlékművet állíttatott a város egyik terén a millennium és a szabadságharc Pápa mellett vívott ütközetének emlékére. A tagság névsorában a város legtekintélyesebb polgárai mellett ott találjuk Wekerle Sándor miniszterelnök, báró Bánfy Dezső, gróf Tisza István, Mikszáth Kálmán és Ásvay Jókai Eszter lánya, Vály Mari nevét is. A három kisebb közösséggel, az irodalmi, zenei és színészi szakosztállyal induló egyesület már az első években hatalmas szervezőmunkát végzett. Emléktáblát állíttatott a három egykori pápai diáknak, Petőfinek, Jókainak és Deák Ferencnek, s táblával jelölte meg Vajda Péter Vanyolán található szülőházát. A város vezetőségének kívánságára az egyesület 26 tudós tagja elkészítette Pápa monográfiáját, ez mindmáig egyik legértékesebb dokumentuma ennek a tekintélyes településnek. Emellett ösztől tavaszig ragyogó rendezvények egész sorát szervezte meg, melyen a pápaiak mellett gyakran szerepeltek más városokból meghívott írók, költők és tudósok.

A vezetők kiváló férfiak voltak. Az elnökök többségét a városban élő püspökök között választotta ki a papság, a munkát irányító főtítkárok kivétel nélkül tanáremberek voltak.

Az első világháború hatalmas megpróbáltatást jelentett a Kör életében, az újjáalakulásra csak 1924-ben került sor. A Jókai centenáriumi azonban már rendkívül ünnepélyesen ülték meg az Országos Petőfi Társasággal és a város vezetőségével együtt. A húszas évek második felében az egyesület munkásságában az irodalmi jelleg kezdett tért hódítani. Ezt mutatja az is, hogy egyre többen kezdték ezt a közösséget Jókai Irodal-

mi Társaságként emlegetni. Ebben az időszakban kezdett szorosabbá válni a kapcsolat más városok kulturális egyesületeivel, s egyre több országos hírű író és költő kezdtek meghívni felolvasó estekre. Köztük különösen nagy sikere volt Kosztolányi Dezsőnek, Somogyvári Gyulának és Harsányi Zsoltnak.

Ebben az időszakban fogadtak el két érdekes javaslatot a közgyűléseken. Az egyiknek megfelelően megalapították a „Jókai ösztöndíjat”, mely szerint minden évben egy kollégiumi és egy benéves diák kapott jelentős összeget szorgalma elismeréseként, a másik javaslatnak megfelelően a pápai színház a Jókai Kör szorgalmazása alapján felvette a Jókai Színház nevet. Az 1920-as évek vége gyász is hozott, ekkor költözött ki a temetőbe az egyesület legtevékenyebb elnöke, Gyurácz Ferenc püspök, és első főtítkára, a Pápa monográfia szerkesztője, a tudós Kaposy Lucian.

1936-ban városközi irodalmi estét rendezett a Jókai Kör nagy sikerrel, melyen a győri Kisfaludy Irodalmi Társaság, a soproni Frankenberg Kör mellett Szombathely kultúregyesülete is komoly szerepet kapott.

A harmincas években a Jókai Kör egyre gyakrabban vonta be nagyobb rendezvényeibe a középiskolák ének- és zenekarait, mintegy felfedeztetve a város lakóival a népzene és a népdal szépségét.

Megalakulásától kezdve szándéka volt a vezetőségnek szobrot állítani a két nagyszerű diáknak, Petőfinek és Jókainak, az anyagi alapot azonban csak a harmincas évek elejére sikerült összegyűjteni. Így a szobrok felállítására csak 1931-ben került sor, a Református Kollégium fennállása negyzedik évfordulójának ünnepélyén, az ország kormányzójának jelenlétében.

1939-től a háborús események miatt egyre ritkábbá váltak a rendezvények, a katonai behívások, a légmentesítési intézkedések, a feszült hangulat háttérbe szorították a kulturális tevékenységet, az egyesület fennállásának 50. évfordulóját is csak egy éves késéssel ünnepelték meg. 1944 márciusában a német megszállás, majd a bombázások teljesen lehetetlenné tették a munkát.

A nagy múltú egyesület történetének első szakasza tragikus eseménnyel ért véget. Dr. Kőrös Endre nyugdíjas igazgató, országos híró költő, tartalékos százados, a Jókai Kör ünnepelt főtítkára az üldöztetés miatt öngyilkos lett. Az ő sírjánál találkoztak utoljára a Jókai Kör tagjai. A koporsójára hulló rögök dübörgését hallgatva számos jelenlevő azt hitte, hogy örökre vége annak a csodálatos kulturmunkának, melyet ez a legendás hírű egyesület fél évszázadon keresztül folytatott.

A pesszimisták jóslata nem vált be.

1983-ban a Jókai életével és munkásságával foglalkozó országos televíziós vetélkedőn részt vevő pápai csapat a sikeres szereplés hatása alatt létrehozta az új Jókai Kört Erdő Imréné elnök és Huszár János főtítkár vezetésével, mely immár 27 éve tevékenykedik elődje szellemében.

Miben különbözik mégis attól?

Először is abban, hogy nincsenek szakosztályai, nem tart hosszú nyári szüneteket, minden ülésén helyt kapnak a különféle művészeti és tudományágak. Programjában rendszeresen szerepelnek kirándulások, nemcsak a mai haza, hanem a történelmi Magyarország területére is. A nyári szüneteket többnapos utazások töltik ki. A látogatások kedvelt célpontjai a Jókai emlékhelyek.

Új jelenség volt még a megfilmesített irodalmi alkotások közös megtekintése a Jókai Mór Közgazdasági Szakközépiskola tanulóival és a tapasztalatok megbeszélése.

Évekig szervezett az egyesület Bíró Lajos orgonaművész segítségével hangversenyeket Pápa templomaiban az iskolai kórusok bevonásával. Ezek bevétele az egykori pápai helyőrség emlékműveinek létrehozását szolgálta.

Mindmáig felejtethetlen a pápaiak számára a 70 tagú Dohnányi Ifjúsági Zenekar két hangversenye Nemes László karnagy, egykori pápai diák vezényletével a Jókai Művelődési Központ nagy színháztermében.

Ugyancsak nagyon sikeres rendezvénye volt az új Jókai Körnek Pápa nagy művésze, A. Tóth Sándor festőművész minden eddigit felülmúló nagy kiállításának a megrendezése a művész fia, dr. Tóth Gábor Sándor rendkívüli szervező munkájának köszönhetően.

Nem hallgathatom el, hogy 2003-tól Bódi Lászlóné főtítkár kezdeményezésére az irodalmi elő-

adásokon új rend alakult ki. Az író vagy költő munkásságát a narrátor 10–12 kitűnő vers- és szövegmondó, zeneszámok és egy tehetséges éneklő segítségével mutatja be, rendkívül hangulatosra, megrendítő erővel. Ennek mindig nagy sikere van.

A programban helyet kap könyvek megjelenítése is. Ezek közül három a megújult egyesület munkájáról ad számot, a többiek honismereti jellegű kiadványok. A legnagyobb sikert a *Honvéd ejtőernyősök Pápán* című kötet érte el, melyet közkívánatra három kiadásban kellett megjelentetni.

Gyümölcsöző volt az új Jókai Kör kapcsolata az író két testvérének, Jókay Károlynak az utódaival, főként Jókay Lajossal és annak fiával, a Budapesten élő dr. Jókay Károllyal. Az ő útmutatásuk alapján sikerült az Ihsász és Jókay család hathalmi kriptáját megmenteni a pusztulástól Marics Lajos polgármester és a nagydémi honismereti kör tagjainak segítségével.

Mivel nagyon sokan vannak, akik az alapítástól napjainkig önzetlenül segítették munkánkat, felsorolásukra, érdemeik elismerésére helyhiány miatt nem vállalkozom. Szeretnék néhány nevet említeni azok közül, akik nem Pápán éltek, mégis áldozatkészen támogatták tevékenységünket.

Rab Zsuzsa költőnő, dr. Szabó Miklós altábornagy, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem vezetője, Kositzky Attila altábornagy, dr. Lőrincze Lajos nyelvész, dr. Alexay Zoltán, Győr díszpolgára, dr. Winkler Gábor Ybl Miklós díjas építész, dr. Borszéki János egyetemi tanár Veszprémből, Jókay Sándor jogász és dr. Lux Adrás az Egyesült Államokból, dr. Vavrik Gyuláné orvos, festőművész Komáromból, és még sokan mások.

Nem lenne teljes a beszámoló, ha elhallgatnám két jeles balatonfüredi látogatónk nevét, akiket különösen szívébe zárt a Jókai Kör tagsága: Kellei György író és Gál Antal költő.

Külön kell említenem a nemrég elhunyt kiváló író, Tüskés Tibor nevét, aki így méltatta a Jókai Kör tevékenységét: „A pápai Jókai Kör sziget, a szellem és a tudás ritka helyét találja meg itt a vendég.”

Reméljük, mindvégig érvényes lesz ez a tündéridézet egyesületünk munkásságára. Ezért most napjainkban Veszpréminé Turtsányi Valéria elnök, a Jókai Művelődési Központ igazgatója, Válint Magdolna főtítkár, a tíztagú vezetőség, húsz tagú igazgatótanács a felelős, és a közel háromszáz fős tagság.